
FACULTAT DE CIÈNCIES POLÍTQUES I SOCIOLOGIA

Treball de Fi de Grau

**Canvi i continuïtat de les polítiques
públiques d'emprenedoria i autoocupació**

PAULA HERREROS SERRAVINYALS

Tutor: Nicolás Barbieri

Curs 2017-2018

Data: 21/05/2018

Grau en Ciències Polítiques i Gestió Pública

ÍNDIX

1. Introducció.....	3
1.1. Tema i justificació de la rellevància de l'estudi.....	3
1.2. Objectius: generals i específics.....	3
1.3. Preguntes de recerca i hipòtesis.....	4
1.4. Metodologia.....	4
2. Marc teòric.....	5
3. Antecedents i cas d'anàlisi.....	6
4. Principals tendències de les polítiques públiques d'emprenedoria en el marc de la Unió Europea i Catalunya.....	8
5. L'evolució de les polítiques públiques d'emprenedoria després de la crisi a Catalunya.....	10
6. Cas d'anàlisi: Centre de Reempresa de Catalunya.....	12
7. Conclusions.....	14
8. Bibliografia.....	15
9. Annexes.....	17

1. Introducció

1.1. Tema i justificació de la rellevància de l'estudi

En un context de crisi econòmica, financera i d'ocupació recent i amb la resposta dels decisors de polítiques públiques de l'aplicació d'un seguit de mesures i polítiques d'austeritat i la flexibilització del mercat laboral, la societat catalana s'ha traslladat a un escenari totalment diferent del previ a la crisi. Amb aquesta reestructuració del mercat laboral, s'han introduït noves fórmules per subsistir en un entorn laboral cada vegada més precari i complex.

Així doncs, aquest treball està enfocat a esbrinar d'on venen les polítiques públiques d'emprenedoria i autoocupació, que durant els darrers temps han anat adquirint protagonisme, unes polítiques de caire més individualista i que es podrien tractar d'una alternativa per fer front a la situació econòmica i social del moment. S'intentarà esbrinar per què sorgeixen en un moment determinat en el temps a Catalunya, és a dir quan entren en l'agenda política i per què s'hi acaben imposant.

Per tant, la principal justificació del treball ha estat aquesta persistència de la crisi tant en l'àmbit econòmic com en el de l'ocupació que ha provocat un estancament en el creixement de les empreses i els llocs de treball. I com a conseqüència a tot això, l'emprenedoria ha passat a ser objecte de debat entre les administracions públiques, iniciatives privades, acadèmics... En aquest context doncs, és rellevant veure com s'han desenvolupat i han evolucionat les polítiques públiques sobre aquest tema.

1.2. Objectius: generals i específics

L'objectiu general d'aquesta recerca és analitzar què és el que explica que en determinats moments hagin aparegut les polítiques i tendències d'emprenedoria, és a dir els factors clau, tant contextuals com estructurals, que fa que avui dia es posin a la pràctica en major mesura aquests tipus de polítiques públiques.

Per fer-ho, s'ha fet un repàs de les principals tendències de les polítiques públiques d'emprenedoria i autoocupació a nivell europeu, per tal de poder fer una comparativa amb el cas de Catalunya. A mesura que el treball vagi avançant, com ja s'ha esmentat, el cas d'estudi es focalitzarà en Catalunya i la seva activitat en polítiques públiques sobre aquesta matèria en un període de temps aproximat abans de començar la crisi, és a dir, en els anys previs al 2007, i posterior al període més intens de crisi. Aquí s'estudiarà l'activitat d'algunes entitats públiques i privades com; el Departament d'empresa, el SOC, o bé iniciatives privades subvencionades per fons públics com el Centre de Reempresa de Catalunya. Totes aquestes entitats ahora col·laboren amb les entitats, departaments, diputacions, ajuntaments, etc... del sector públic. Per tant, també seria interessant esbrinar com interactua tota aquesta xarxa d'actors i com aquestes iniciatives privades van trobar una finestra d'oportunitat per participar en aquesta gran xarxa d'actors.

Per tant, l'objectiu específic de la recerca és analitzar en detall quan i per què apareixen o prenen força les polítiques públiques d'emprenedoria i autoocupació a Catalunya en l'agenda

institucional durant els períodes de temps previs i posteriors a la darrera crisi econòmica, financera i d'ocupació.

1.3. Preguntes de recerca i hipòtesis

Un cop introduïts els aspectes generals, es fa esment a la raó de ser de l'estudi; les preguntes de recerca i les possibles hipòtesis. Així doncs, la pregunta de recerca és; En quin moment a Catalunya i per quines raons apareixen les polítiques públiques d'emprenedoria i autoocupació?

A aquesta pregunta se li pot atorgar una possible resposta, la hipòtesis. Per tant, inicialment s'intueix que tot i que existien prèviament algunes d'aquestes polítiques, concretament apareixen amb força degut a la reestructuració del mercat de treball com a conseqüència de la crisi i a l'emergència de nous actors que volen prendre part del subsistema de polítiques públiques d'emprenedoria.

1.4. Metodologia

La metodologia emprada principalment es basa en la cerca i anàlisi d'informació de documentació oficial de la Generalitat i el Parlament de Catalunya o bé altres informacions provinents de programes específics com el de Catalunya Emprèn. En aquesta documentació oficial s'inclouen les principals lleis en matèria d'emprenedoria a nivell català i els diversos programes impulsats. També es tindran en compte les iniciatives privades que es coordinen a través de l'administració pública. Però no tan sols es farà esment a les tendències de caire més local o nacional, sinó que també s'estudiaran les principals tendències i corrents generals en l'àmbit de polítiques públiques d'emprenedoria a nivell europeu per observar si van en consonància amb les tendències a Catalunya. Per últim, pel que fa a la recerca bibliogràfica també s'utilitzaran recursos acadèmics com estudis realitzats prèviament.

Per altra banda, s'elabora un anàlisi i estudi de cas empíric. Aquest es centra en una iniciativa innovadora, tant a nivell nacional com a nivell europeu. Es tracta del Centre de Reempresa de Catalunya, que es defineix com "una iniciativa pionera a l'estat espanyol, que es va posar en marxa el juny de l'any 2011 de la mà de la patronal catalana Cecot, de la Fundació Autoocupació amb el suport del Departament d'Empresa i Coneixement i està finançat per la Generalitat de Catalunya i el fons FEDER europeu". "La Reempresa és un model d'emprenedoria i de creixement empresarial, pel qual un nou emprenedor (reemprenedor) pren el testimoni en la gestió d'una empresa ja existent, comprant-la en la seva totalitat per continuar l'activitat, salvaguardant d'aquesta manera el patrimoni empresarial individual i col·lectiu, per a fer-la créixer, sense haver de passar per la fase de crear-la. El mecanisme possibilita la compra dels actius i passius d'una empresa existent al seu anterior propietari o propietaris (cedents) mantenint l'activitat, els llocs de treball i el ritme de funcionament habitual sense entrebancs per l'entorn empresarial proper"¹. Val a dir, que aquesta iniciativa

¹ Centre de Reempresa de Catalunya. Disponible a <http://www.reempresa.org> [data consulta: 25/01/2018].

va guanyar el Premi Europeu de Promoció Empresarial (EEPA) 2017 que anualment atorga la Comissió Europea.

Així doncs, s'estudia la gran xarxa d'actors que va comportar l'impuls d'aquesta iniciativa privada fins a aconseguir entrar en les agendes de les instàncies públiques. S'analitza en quin moment i per què sorgeix aquesta iniciativa per tal de relacionar l'estudi de cas amb l'objectiu final del treball. Per acabar, s'ha recorregut a dues entrevistes. La primera a un actor públic com Pere Condom, director del programa Catalunya Emprèn, una iniciativa del Departament d'Empresa i Ocupació i que gestiona els recursos de diverses iniciatives emprenedores. El director del programa de Catalunya Emprèn, és un dels actors clau de tota aquesta xarxa d'iniciatives emprenedores que acull el programa, i és qui per tant ens pot donar una visió global i completa d'aquesta. I la segona a Oriol Alba, coordinador de Reempresa des dels seus inicis per tal d'aprofundir tant com sigui possible en el cas d'anàlisi.

2. Marc teòric

Per estudiar el canvi o la continuïtat de les polítiques públiques d'emprenedoria i autoocupació abans caldrà fer una breu explicació sobre què s'entén quan es parla d'aquestes polítiques. Segons la definició del Projecte *Global Entrepreneurship Monitor* (GEM) (Guallarte, C.; *et al.*: 2016), un dels estudis més citats a nivell acadèmic, la iniciativa emprenedora és "aquell negoci o activitat empresarial, incloent l'autoocupació, que es posa en marxa en qualsevol sector i que no sobrepassa els 42 mesos de vida". D'altra banda, segons la Recomanació sobre les competència clau per a l'aprenentatge permanent del Parlament Europeu i el Consell del 18 de desembre de 2006, "el sentit de la iniciativa i esperit d'empresa" com aquella "habilitat de la persona de transformar les idees en actes" (CTESC: 2014). Aquesta darrera definició té un caràcter més general, però tot i així l'emprenedoria "es concep com una competència que han de tenir les persones i que esdevé clau en el nostre entorn social, econòmic i polític. El centre de gravetat de la definició és la persona, els seus coneixements, les seves capacitats i les seves actituds" (CTESC: 2014).

També en un pla d'estudis de la Unió Europea (Baumgartner, D.; *et al.*: 2013), els autors identifiquen dues perspectives principals sobre l'emprenedoria. La primera fa referència a "l'emprenedoria empresarial" sobretot en petites i mitjanes empreses, com aquella que implica un procés de creació de noves empreses orientades a l'obtenció de beneficis mitjançant una bona gestió dels recursos. Aquesta també és la visió compartida pel GEM i potser es podria lligar amb la visió de la Nova Gestió Pública, la qual es basa en la introducció de la lògica de la competència (fragmentació, orientació a resultats, estils privats, subcontractació competitiva...) i l'excel·lència (descentralització, treball en equip, clientelització...) (Dunleavy; Hood: 1995). Tot i així, els autors fan referència a una segona perspectiva: "l'emprenedoria evolutiva-institucional". Aquesta és molt més complexa i àmplia que la primera. L'enfocament de l'emprenedoria evolutiva-institucional avarca més aspectes que la propietat o el creixement empresarial, ja que també té en compte els processos en els quals grups o individus tenen com a objectiu canviar les estructures socials o econòmiques existents per tal de generar valor afegit tant econòmicament com socialment parlant.

Per tant, a través d'aquestes definicions es poden entendre les polítiques públiques d'emprenedoria i autoocupació com a aquelles que promouen i incentiven eines i mitjans per desenvolupar aquesta competència de determinades persones, per tal de convertir aquesta habilitat en actes i/o negocis o bé canviar les estructures socials o econòmiques per generar un valor afegit.

Pel que fa al marc teòric que s'ha utilitzat per estudiar l'evolució d'aquestes polítiques serà el model d'anàlisi *Punctuated Equilibrium* o equilibri puntuat de Baumgartner i Jones (Baumgartner, Jones, True: 2006). Aquest model es basa en la idea de la racionalitat limitada, argumentant que per un govern és impossible atendre tots els temes que volen entrar a l'agenda política. Aleshores si un govern es troba davant d'aquesta incapacitat, haurà de generar "subsistemes de polítiques públiques" per tal d'organitzar l'agenda. Cada subsistema de polítiques públiques està compost per una estructura institucional encarregada d'elaborar les polítiques en un determinat àmbit, seguint una sèrie de pautes relativament estables, formals i informals de relació entre els actors que conflueixen dins del sistema i que influeixen la participació i l'actuació en les instàncies en què es prenen decisions.

Aquests subsistemes poden experimentar canvis complexos o bé ser estables. Per una banda, per què un determinat tema o política sigui estable en el temps és important que no estigui constantment dins del gran focus de debat polític. També serà important que aquests subsistemes comptin amb un monopoli estable, que controli l'elaboració d'aquestes polítiques amb una imatge d'ampli reconeixement públic connectada als valors polítics predominants. Aquests monopolis fomentaran tant l'estabilitat del subsistema de polítiques públiques com un model d'ajustos per certs canvis marginals segons el context del moment. Però per altra banda, un tema de polítiques públiques pot experimentar grans canvis. Aquest és el cas de quan la imatge que té el subsistema és desafiada i es posa en dubte. Això vol dir que hi ha una expansió del conflicte degut a una mobilització de diferents actors que volen prendre partida en el tema de la política pública. D'aquesta manera hi ha una deslegitimació del subsistema, una redefinició del tema i sorgeixen nous equilibris de poder amb l'entrada d'aquests nous actors. Aleshores el tema definit amb la nova imatge, torna a pujar a l'agenda i s'aborda entre els decisors corresponents (Gallego; *et al.*: 2014).

Per tant, aquest model d'equilibri puntuat és amb el que s'explica el canvi o continuïtat de les polítiques públiques d'emprenedoria segons els efectes i evolució en el temps de la crisi.

3. Antecedents i presentació del cas a analitzar

Segons María Elvira Arboleda Castro (Arboleda: 2010), economista i docent a la facultat de ciències econòmiques a la Universitat de San Buenaventura (Colòmbia), l'emprenedoria té els seus orígens en l'inici de la història de la humanitat. Això és demostra ja que l'ésser humà d'ençà fins encara ara, no ha deixat de superar-se i evolucionar per tal de millorar la seva qualitat de vida. Per tant, es podria dir que l'emprenedoria ha estat present al llarg de l'evolució i el progrés humà. Avui però, aquesta paraula cobra un sentit de caire més individualista al voltant d'una sèrie d'aspiracions d'àmbit econòmic com són la independència i l'estabilitat econòmica. Això és degut al context en el que la societat del segle XXI s'ha vist

immersa, inclosa la societat catalana. En un context amb escassetat de feina, amb baixos nivells d'ocupació que porten en certs casos a la total dependència de les ajudes insuficients de l'Estat o amb feines també precàries que amb prou feines assoleixen el salari mínim i contractes majoritàriament de durada determinada. En resum, un context amb una situació social i econòmica inestable i sovint precària degut a l'elevada taxa d'atur i a la baixa qualitat del treball. Aquest desequilibri del mercat de treball ocasionat per la gran crisi econòmica a nivell mundial que es va iniciar aproximadament el 2007, ha generat a certes persones "la necessitat de produir els seus propis negocis, de passar de ser empleats a ocupadors"(Arboleda: 2010).

Els govern per altra banda, han entès aquesta necessitat de generar ocupació i per tant, potenciar l'emprenedoria. Aquest fet s'observa amb que gairebé la majoria de països tenen organismes o programes especialment dedicats exclusivament a promoure la creació d'empreses. Alguns exemples a nivell europeu serien: el Programa Macro per la Competitivitat i la Innovació, Horitzó 2020, Programa Erasmus Joves Emprenedors, Programa Eureka... En definitiva, programes que faciliten l'accés al finançament de determinats projectes empresarials. A nivell espanyol, un empenedor o empenedora pot optar per la capitalització de l'atur, el Préstec Participatiu de Creació d'Empreses per Joves de Enisa (Empresa Nacional d'Innovació), el Programa de Recolzament Empresarial a les Dones (PAEM), una sèrie de reduccions fiscals que ofereix el Ministeri d'Economia i Competitivitat per projectes orientats a la investigació i el desenvolupament tecnològic, etc. També existeixen les ajudes en l'àmbit autonòmic que s'estudiaran més a fons més endavant o bé ajudes d'inversors de fons privats anomenats *Business Angels*, com és el cas de BANC (*Business Angels Network de Catalunya*) a Catalunya.

Però l'emprenedoria per què ha de representar només la creació d'un nou negoci? I la quantitat de negocis que ja funcionaven i que s'han perdut al llarg de la crisi i que generaven ocupació, qui se'n ocupa? En aquest buit de mercat i amb una particular metodologia innovadora, és on el 2011 el Centre de Reempresa de Catalunya troba una nova finestra d'oportunitat, fruit d'un acord entre la iniciativa Fundació Autoocupació i Cecot, la patronal propietària del projecte. Així doncs la iniciativa va sorgir de la paradoxa que tot i que les petites i mitjanes empreses són el principal teixit econòmic i empresarial de Catalunya, no hi havia cap actor que s'ocupés de frenar el tancament de negocis per circumstàncies que potser es podrien evitar, ja que es tractava d'operacions força petites on no s'hi podia generar negoci o beneficis. És per això que va néixer Reempresa, un projecte sense ànim de lucre, per la necessitat de mantenir el principal teixit econòmic català de tal manera que fos rendible pels usuaris. Per tant, Reempresa d'una manera o altra desafia la imatge preestablerta dels empenedors i empenedores i destapa l'existència dels que anomenen reempenedors i reempenedores. Així s'introdueix en el subsistema de polítiques públiques relacionat amb l'emprenedoria establint una xarxa de contactes amb diversos decisors i institucions públiques com; el SOC, el Departament d'Empresa i Coneixement formant part del programa Catalunya Emprèn, establint convenis de col·laboració amb les diverses diputacions, sobretot amb la iniciativa de Barcelona Activa, etc., i rebent finançament públic del Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER) gestionat per la Generalitat de Catalunya.

Així doncs, Reempresa és el cas a analitzar d'aquest estudi, degut a que es tracta d'una iniciativa insòlita i única a l'Estat espanyol i que ha estat capaç de replantejar la imatge de l'emprenedor i l'emprenedoria com a tal.

4. Principals tendències de les polítiques públiques d'emprenedoria en el marc de la Unió Europea i Catalunya

La Comissió Europea parteix de la idea d'emprenedoria com "la capacitat d'un individu per convertir les idees en acció. Aquestes idees inclouen les característiques de creativitat, innovació, presa de riscos, capacitat de planificació i gestió de projectes per aconseguir objectius" (EC: 2018). Així doncs, el marc d'actuació de la Comissió serà en base a aquesta definició que en fa de l'emprenedoria.

Actualment la principal iniciativa per la promoció d'aquesta activitat és el *Pla d'acció per l'emprenedoria 2020*, adoptat el gener de l'any 2013, per tant en un període de recuperació i posterior a la crisi econòmica. L'objectiu estratègic principal d'aquest pla és encoratjar a les persones per convertir-se en emprenedores i fer més senzill la creació i el creixement dels seus negocis, per tal crear llocs de feina, generar creixement i més competitivitat en l'economia. Alhora, aquest pla d'acció té unes principals línies d'actuació les quals són; educar a la gent jove sobre l'emprenedoria, promocionar les oportunitats per a les dones i altres grups socials, l'alleugeriment de requisits administratius per emprendre i fer més fàcil la forma d'atreure inversors. Les línies d'actuació es portaran a terme mitjançant la inclusió de les pràctiques emprenedores en els currículums escolars, reduint el temps per l'obtenció de llicències i permisos de l'administració per engegar un negoci i donar suport a col·lectius que vulguin ser potencials emprenedors com ara dones, persones grans, immigrants, aturats, entre d'altres. Per tant, en aquesta nova estratègia s'observa un primer indicatiu de l'ampliació dels actors dins el subsistema de polítiques públiques, ja que tal i com es veurà en el següent apartat, les polítiques d'emprenedoria es limitaven al finançament de nous projectes empresarials i el nou enfocament amplia aquesta xarxa cap al món de l'ensenyament o altres col·lectius.

Aquest pla d'acció però, no s'inicia només com a reacció d'una autovaloració o autocrítica de la pròpia Unió Europea sinó que la mateixa Comissió Europea decideix implementar-lo en vista de que només un 37% dels treballadors prefereixen ser treballadors per compte propi, mentre que més del 50% dels treballadors de la Xina o els Estats Units així ho expressen. Per tant, la Unió Europea es planteja un canvi de model del mercat laboral més flexible, dinàmic, innovador, individualista i de vegades més arriscat que el que coneixíem abans de la crisi mitjançant la introducció de noves polítiques públiques que impulsen l'emprenedoria? O bé aquest canvi s'ha dut a terme per pressions d'altres nous actors dins el subsistema de polítiques públiques?

Per altra banda, en l'àmbit català, existeixen dos grans organismes: el Servei Autoempresa i el Programa de Catalunya Emprèn. El Servei d'Autoempresa és un organisme de la Generalitat de Catalunya que forma part del Departament de Treball, Afers Socials i Família des del 13 de gener de 2016, amb l'entrada en vigor del decret 2/2016 i la posterior reestructuració del departament amb el decret 86/2016, de 19 de gener del mateix any. Aquest servei és un dels

principals eixos de la coordinació per l'emprenedoria del territori català. A trets generals les seves tasques principals són la col·laboració, disseny i el suport a programes, subvencions, plans o ajuts que promoguin el treball autònom i controlar-ne la seva aplicació i evolució. També s'encarrega de coordinar i assessorar les diverses línies i unitats de suport al treball autònom. Per tant, es podria dir que aquest organisme actua com a motor i coordinador general de gran part de la xarxa emprenedora a Catalunya.

L'altre gran organisme, és el Programa transversal de Catalunya Emprèn. Aquest programa engloba una gran comunitat d'actors molt diversos de l'àmbit públicoprivat, entre ells el cas d'anàlisi del treball, per tal d'impulsar accions beneficioses per l'emprenedoria fomentant la creació, el creixement, i l'èxit de les noves empreses a Catalunya. Els actors que actuen en el marc d'aquest programa són: la Xarxa Emprèn, @EmprenSocial, Aracoop, Consolida't, Start-up Catalonia, Innovar a través de startups, #ServeisPerEmprendre, entre d'altres iniciatives en què participa la Generalitat com és el cas de Reempresa i Ship2B.

Tal i com es pot observar la Generalitat contempla un gran ventall d'actuacions per promocionar l'emprenedoria. Aquestes actuacions són transversals: "ja que, tot i que el programa s'impulsa des del Departament d'Empresa i Coneixement, hi participen àrees d'altres departaments com el d'Ensenyament, el de Treball, Afers Socials i Famílies, el d'Agricultura, ramaderia, pesca i alimentació i el de Cultura" (Entrevista Pere Condom). De la mateixa manera el programa també atorga a l'emprenedoria diverses imatges, en concret sis de diferents: "l'emprenedoria de petits negocis, l'emprenedoria de Start-ups, l'emprenedoria basada en la ciència, l'emprenedoria social que es subdivideix en emprenedoria cooperativa i d'impacte, l'emprenedoria corporativa vinculada a les incubadores o acceleradores d'empreses i l'emprenedoria d'indústries culturals i creatives" (Entrevista Pere Condom). Dins d'aquestes possibilitats s'impulsen per un banda, ajuts per generar un ecosistema emprenedor i per altra banda, ajuts directes a les persones emprenedores². Una mostra clara que a Catalunya l'emprenedoria va molt més enllà, i ara la seva imatge ha pres forma en diferents àmbits com en els afers socials, en la tecnologia, la ciència, en l'educació, etc. I també s'ha redefinit en l'àmbit estrictament empresarial adoptant nous conceptes com la reemprenedoria, que qüestiona les definicions que fins ara s'han anat atorgant a l'emprenedoria, i posa de manifest que per ser una persona emprenedora ja no cal iniciar un negoci des de zero, sinó que es pot reinventar el que ja funciona.

Per tant, observant els grans programes específics per l'emprenedoria a Europa i Catalunya, es pot copsar l'amplia magnitud d'àmbits on l'emprenedoria deixa empremta. Ja no només es tracta d'una mera iniciativa de negoci o activitat empresarial, incloent l'autoocupació, que es posa en marxa en qualsevol sector i que no sobrepassa els 42 mesos de vida tal i com descriu el GEM. Arribats a aquest punt es pot pensar que el concepte s'ha acabat redefinint degut al context social i econòmic que es va viure arreu durant la crisi econòmica del segle XXI, i aquesta re-definició de la imatge de l'emprenedoria que es coneixia fins fa poc ha estat impulsada per un gran ventall de nous actors que han entrat en el subsistema de la política pública. En el següent apartat s'abordarà aquesta qüestió.

² Annex 3: Resum de les iniciatives de la Generalitat en l'àmbit de l'emprenedoria 2016.

5. L'evolució de les polítiques públiques d'emprenedoria després de la crisi a Catalunya

Segons el Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya, els factors claus de l'activitat emprenedora són: les persones emprenedores, la cultura empresarial, l'accés al finançament, el marc regulatori i les condicions del mercat i del mercat tecnològic i innovador (CTESC: 2014).

Situant-nos en el context previ a la crisi, aproximadament a inicis dels anys 2000, Catalunya viu un moment d'expansió de l'ocupació juntament amb l'arribada d'un gran nombre de població estrangera (Gomà, Subirats: 2017). Durant aquest període d'auge i bonança econòmica, l'accés al finançament per part de les persones que volen engegar un negoci des de zero és força viable. Els bancs no tenen gaires objeccions per oferir als seus clients préstecs o crèdits, les condicions del mercat són favorables i l'economia creix. Ara bé, pel desenvolupament d'una economia emprenedora, és important que un territori pugui comptar tan amb un bon sistema financer com amb unes institucions públiques que s'encarreguin de fomentar l'emprenedoria mitjançant diverses vies com ara facilitant l'accés als recursos financers, econòmics i legals. De fet, el paper que han de jugar les institucions públiques és vertaderament clau en les primeres fases de l'emprenedoria ja que és quan les persones emprenedores necessiten més suport i protecció per poder competir en el mercat.

A nivell català, l'Institut Català de Finances s'encarrega de promoure diverses iniciatives per facilitar el finançament a curt i llarg termini. Però tot i l'aparent disponibilitat per accedir al finançament, el nombre de tràmits administratius i obligacions que havien de complir les persones emprenedores per poder iniciar la seva activitat econòmica eren excessives (OECD: 2012).

No va ser fins ben entrada la crisi econòmica que a Espanya es va aprovar la primer llei en matèria d'emprenedoria, la llei 14/2013 del 27 de setembre. Llei de recolzament als emprenedors i a la seva internacionalització. Recollia un conjunt de mesures per tal de promoure i facilitar la creació d'empreses a través de noves modalitats de societats, d'incentius fiscals, de bonificacions de quotes de la Seguretat Social o de reduccions d'alguns tràmits administratius per a les empreses. La llei també pretenia fomentar la cultura de l'emprenedoria en el sistema educatiu tot i que sense gaire èxit degut al poc desenvolupament en aspectes com la formació del personal en "l'esperit emprenedor", en fons i inversions per a l'emprenedoria i en el context jurídic i administratiu (Errasti, *et al.*: 2018). D'altra banda, és difícil que aquesta llei produís un efecte homogeni en l'àmbit educatiu degut a que aquesta competència rau en les Comunitats Autònomes.

En canvi, des de Catalunya aquesta reacció es va prendre abans i de forma més extensa. L'any 2012 es va impulsar el programa de "Catalunya Emprèn" destinat a fomentar l'emprenedoria i la creació de llocs de treball per tal de recuperar el teixit empresarial català que va disminuir degut a la crisi. Així doncs l'objectiu primer d'aquest programa és la creació de noves empreses que generin riquesa i llocs de treball de qualitat mitjançant la "construcció d'una xarxa publicoprivada que reuneix i coordina tots els agents del territori compromesos en la formalització de nous projectes empresarials" (Generalitat de Catalunya: 2012).

Per tant, en un primer escenari del subsistema de polítiques públiques d'emprenedoria espanyol, tornant al concepte que comenten Baumgartner i Jones quan plantegen un nou canvi en les polítiques (Baumgartner, Jones, True: 2006), es detecta una imatge de les polítiques sobretot de caire econòmic i fiscal amb l'objectiu principal de fer créixer i recuperar l'economia mitjançant la creació de noves empreses fent front a l'atur juvenil. No obstant això, segueix la contínua demanda d'un major alleugeriment dels tràmits administratius. D'altra banda, els actors principals que enquadren aquest subsistema són sobretot el govern espanyol que impulsa la llei en qüestió, els bancs en una primera instància, ja que abans de la crisi oferien préstecs i crèdits per la creació d'empreses, els empresaris i patronals que demanen més facilitats a l'hora de crear empreses i possiblement, els col·lectius més afectats per la crisi com ara els joves que demanen alternatives i vies per aconseguir treball de qualitat.

La imatge del subsistema de polítiques públiques d'emprenedoria català és més complex. En primer lloc, el subsistema també es genera amb l'objectiu de fer front a la pèrdua d'empreses i llocs de treball provocada per la crisi econòmica. És a dir, no només es pretén incentivar la creació d'empreses sinó que també s'atorga igual importància a la creació de llocs de treball. Aquest objectiu és el que marca doncs els plans d'actuació del programa. En segon lloc, aquest programa no actua només com a marc general de les polítiques i iniciatives emprenedores, sinó que també articula i posa en marxa una gran xarxa d'actors molt diversos, adoptant el paper de "programa paraigua" per l'emprenedoria. Aquesta xarxa s'articula a través del Departament d'Empresa i Coneixement, vinculat amb altres departaments com Ensenyament, Cultura, Treball i Agricultura. Alhora aquest programa té diverses iniciatives clau com ara la Xarxa Emprèn composta per un conjunt d'entitats municipals i comarcals vinculades en l'activitat de la creació d'empreses, o Start-Up Catalonia, un programa que sobretot s'articula a través d'ACCIÓ i que consta de dues línies de suport que són el Pla Embarca i el Pla Esprint per a la internacionalització.

Catalunya Emprèn també destina ajudes a autònoms a través del Programa Consolida't, el primer que inclou formació en gestió empresarial. D'altra banda, aquest programa paraigües també aposta per la recerca i la transferència tecnològica mitjançant ajudes a les universitats catalanes. Aquesta xarxa es va anar ampliant amb altres actors de naturalesa privada com per exemple la fundació Ship2B per impulsar l'emprenedoria social o bé el de Reempresa, creada per evitar el tancament d'empreses en funcionament i donar continuïtat a determinats llocs de treball. Fins i tot, en aquesta mateixa iniciativa ha estat capaç d'acollir diversos punts de vista i imatges de l'emprenedoria introduint la imatge de l'emprenedoria social amb @EmprenSocial o amb el mateix cas citat de Reempresa, donant segones oportunitats a empreses i emprenedors.

Taula 1. Quadre resum evolució dels subsistemes i la imatge de polítiques públiques d'emprenedoria:

	Període anterior a la crisi	Període durant i posterior a la crisi
Imatge del subsistema	Facilitats econòmiques i fiscals o legals. Fer créixer l'economia a través de la creació d'empreses. Internacionalització.	Recuperar l'economia amb la creació d'empreses i nous llocs de treball de qualitat. Gran ventall de possibilitats per l'emprenedoria (formació, emprenedoria social, científica, tecnològica, cultural, innovació, internacionalització, finançament, reemprendre...). Oportunitat de creixement.
Actors principals	Institut Català de Finances. Banca. Govern Espanyol/Català i Administració Pública. Empresaris.	Departaments d'Empresa i Coneixement, d'Ensenyament, Cultura, Treball i Agricultura. ACCIÓ. Catalunya Emprèn (xarxa d'actors públic-privats). Patronals (Cecot) i empresaris. Fundacions privades. Banca.

Font: Elaboració pròpia.

Per tant, es pot observar com a Catalunya un subsistema de polítiques públiques que no semblava estar gaire desenvolupat a nivell públic, en experimentar un canvi de context radical amb l'arribada de la crisi econòmica del segle XXI i les seves conseqüències com elevades taxes d'atur, inestabilitat laboral, flexibilització del mercat laboral, etc., es van desenvolupar un gran ventall d'alternatives pel foment de l'emprenedoria. Davant d'aquests escenari la Generalitat de Catalunya va optar per crear "Catalunya Emprèn", un programa destinat a fomentar la creació d'empreses que alhora podia introduir una gran diversitat d'iniciatives tant públiques com privades amb l'objectiu de fer créixer l'economia creant o donant continuïtat a empreses i llocs de treball i que posteriorment prendria cada vegada més força. Així doncs, en un subsistema de polítiques d'ocupació on era habitual entendre que normalment es treballava per compte d'altri, es tenien contractes indefinits i una feina de per vida, el context econòmic i el pes d'alguns actors del moment, com el govern de Convergència que intenten trencar el subsistema, van fer canviar-ho tot. I és d'aquest canvi on el subsistema de polítiques públiques d'emprenedoria va prendre el relleu de les polítiques clàssiques d'ocupació, atorgant un major protagonisme a la imatge de l'emprenedoria i donant peu a una major cooperació entre el sector públic i privat.

6. Cas d'anàlisi: Centre de Reempresa de Catalunya

Reempresa neix d'un acord comú entre la Fundació privada Autoocupació i la patronal catalana Cecot l'any 2011. És la primera iniciativa en el marc de l'emprenedoria que entén i defineix aquest concepte notablement diferent. Per participar en el procés de Reempresa no importa l'edat que es tingui, tenir o no la idea més innovadora del món, fer una gran inversió, o engegar una empresa des de zero. Una persona emprenedora, o reemprendedora, simplement és aquella que pren les regnes de la gestió d'un negoci que ja estava en funcionament per tal de continuar amb la mateixa, diferent o similar activitat. Des de la típica

botiga de barri de tota la vida, a una parada de mercat o fins i tot a una gran indústria. És per aquest motiu pel qual s'ha seleccionat aquest cas d'anàlisi, ja que és una de les iniciatives que configura una imatge diferent de l'emprenedoria clàssica.

Així doncs, gràcies a la posada en marxa del gran engranatge de Catalunya Emprèn, Reempresa va poder fer-se un lloc dins de tota aquesta xarxa formant part de l'Àrea d'Emprenedoria i Formació del Departament d'Empresa i Coneixement. Per què aquesta iniciativa tingués cabuda en les institucions públiques i en el subsistema de polítiques públiques van caldre dos factors clau:

“L'un va ser el continu tancament de petites i mitjanes empreses, és a dir, la destrucció del principal teixit empresarial de Catalunya. I dos, el “gap” que existia en el mercat de compravenda d'empreses, ja que si hi havia empreses que podien seguir funcionant però no tenien una persona que la succeís, per què aquesta havia de tancar?”

(Entrevista Oriol Alba)

Per tant, aquesta mortalitat empresarial i el buit en aquest mercat, van generar una finestra d'oportunitat per què l'administració pública adherís Reempresa en el programa com una alternativa a la creació d'empreses. D'aquesta manera, des de la perspectiva de polítiques públiques s'estaria aconseguint l'objectiu marcat pel Programa de Catalunya Emprèn, ja que per una banda no s'estarien tancant empreses, i per l'altra hi hauria la possibilitat de seguir mantenint llocs de treball i fins i tot de generar més ocupació. En aquesta iniciativa també s'hi va sumar la banca catalana, en concret La Caixa, mitjançant préstecs bancaris per la compra de negocis, ja que segons el banc aquestes inversions comparades amb les que es necessiten per crear una empresa des de zero eren més reduïdes i viables (Centre de Reempresa de Catalunya: 2017).

Per altra banda, Reempresa també es vincula amb altres actors públics com ara amb Barcelona Activa, i el SOC a través de licitacions que Reempresa va guanyar, a més de convenis de col·laboració amb les quatre diputacions catalanes. Així doncs, es pot observar com el propi Centre de Reempresa de Catalunya alhora també s'ha anat expandint pel territori i ampliant la seva xarxa de col·laboradors arreu del territori català mitjançant la creació de diversos punts d'atenció de pertinença pública i la formació dels seus tècnics per derivar possibles usuaris al servei ofert per Reempresa.

Per tant, estudiant aquest cas es pot apreciar com en el terreny de les polítiques públiques d'emprenedoria s'ha establert una forta relació entre actors públics i privats, i com aquesta col·laboració ha permès el creixement i l'extensió de les possibilitats i efectes d'aquestes polítiques sobre el territori i la ciutadania en qüestió. El subsistema ha necessitat el recolzament i l'empenta de les institucions públiques per poder créixer, però també ha necessitat l'impuls de diverses iniciatives privades per poder expandir-se, consolidar-se i representar més d'una imatge de l'emprenedoria. Per què l'emprenedoria a Catalunya ha existit sempre, però mai havia tingut un sostre i uns fonaments des de l'àmbit públic on poder créixer i explorar totes les seves vessants, com ara emprendre a través de la transmissió d'empreses.

Resumint, l'èxit de Reempresa i d'altres iniciatives privades en l'arena del subsistema de les polítiques públiques d'emprenedoria es deu a la cerca d'un objectiu comú en un context peculiar i concret. Aquesta expansió relativament ràpida i força extensa de les iniciatives emprenedores també la va permetre la no existència d'un monopoli dins d'aquest subsistema que vetés qualsevol alternativa possible, ja que segons la recerca duta a terme, abans de la crisi econòmica les polítiques públiques d'emprenedoria no estaven gaire desenvolupades. No va ser fins passats els primers anys de crisi, cap a l'any 2012, que tant la Generalitat de Catalunya com el sector privat enfocat a la creació d'empreses es van començar a esperonar els uns als altres per intentar mitigar la situació de crisi econòmica. Tenint en compte els acords entre la patronal Cecot, la Fundació Autoocupació i la Generalitat per tirar endavant Reempresa i l'experiència d'anteriors governs de Convergència i Unió, permet intuir que el fet de que en aquell moment el govern fos precisament de centre-dretes (Convergència i Unió) amb acords puntuals de la dreta (Partit Popular), va facilitar l'entrada i la convergència del sector privat en el subsistema. Però aquest subsistema podria també ser un altre reflex de les tendències que a partir de la crisi van començar a seguir altres subsistemes de polítiques públiques, la d'un major apropament del sector públic i el sector privat seguint les lògiques de la Nova Gestió Pública.

7. Conclusions

Tornant a la principal pregunta de recerca d'aquest estudi – *En quin moment a Catalunya i per quines raons apareixen les polítiques públiques d'emprenedoria i autoocupació?* – i un cop finalitzat l'anàlisi, es pot corroborar gran part de la hipòtesi inicial. Per una banda, malgrat que no s'hagi trobat una extensa documentació i informació de polítiques específiques d'emprenedoria com a tal durant el període previ a la crisi (aproximadament abans del 2007), l'emprenedoria ha existit sempre i per tant, l'administració pública ha intentat facilitar la creació d'empreses ja sigui mitjançant ajudes econòmiques o fiscals. Però d'altra banda, no va ser fins ben entrada la crisi econòmica (2012) que aquest subsistema de polítiques públiques va prendre una forma més definida, sòlida i destacada a Catalunya pel desenvolupament de l'activitat emprenedora.

La principal explicació que es pot atorgar a aquest fet és que com que l'economia funcionava; l'atur no era desmesurat, els contractes eren de llarga durada, etc., no hi havia cap necessitat o motivació per fomentar l'emprenedoria. Però en el moment en què aquest model d'ocupació va trontollar; primer degut a la crisi econòmica i segon per la flexibilització del mercat laboral amb la reforma laboral del Partit Popular, el context va canviar radicalment. L'atur creixia, les empreses es tancaven, les condicions laborals empitjoraven... Va ser llavors on des de la Generalitat de Catalunya, es va optar per una altra via: L'emprenedoria. Així doncs, en un moment en que les condicions canvien, els elements de la construcció del problema també ho fan, i per tant les solucions a aquest. Arrel d'aquesta situació doncs, es va crear un programa marc, el Programa de Catalunya Emprèn. Aquest va créixer de manera substancial ja que s'hi van sumar una gran diversitat d'iniciatives públiques i privades arreu del territori. Aquesta convergència i xarxa de col·laboració entre el sector privat i el sector públic es podria haver vist afavorida pel govern de centre-dretes de Convergència i Unió i la seva proximitat amb el món empresarial. Tot i així, segons Pere Condom: “sense la col·laboració del sector públic i privat i el gran desplegament d'aquesta xarxa d'actors,

difícilment aquestes polítiques públiques haguessin pogut experimentar un creixement tant extens de les seves possibilitats com fins ara” (Entrevista Pere Condom).

La mirada que se li fa a l’emprenedoria des d’aquest programa és molt àmplia. No només es contempla aquesta activitat com el fet de crear una empresa i per tant cobrir-la amb un bon finançament. Es contempla la necessitat d’una formació adequada, la innovació, les iniciatives socials, les cooperatives, la continuïtat o creixement del principal teixit empresarial català, etc. Fins i tot s’ha replantejat la idea de ser una persona emprenedora com és el cas de Reempresa. Es pot ser emprenedor adquirint un negoci que ja funciona i donar-li continuïtat a un comerç, servei, indústria, o qualsevol tipus d’empresa que més enllà d’aportar riquesa al territori també pot estar realitzant una funció de cohesió social d’un barri o municipi. O bé el subsistema també dedica la seva atenció en conceptes com el d’emprenedoria social o cooperativa. En aquest sentit, tenint en compte els conceptes de Baumgartner, Pütz i Seidl esmentats anteriorment, portant a terme activitats pròpies de l’emprenedoria empresarial per part de l’administració pública i contemplant imatges de l’emprenedoria com la social, la científica o la cultural, es podria haver influït de forma indirecte a l’emprenedoria evolutiva-institucional generant un valor afegit en el teixit econòmic, cultural i en alguns casos social.

Per tant, el subsistema de polítiques públiques d’emprenedoria a Catalunya es va construir durant un context amb dificultats econòmiques i socials on davant de la precarietat laboral i el tancament d’empreses es va optar per una altra alternativa, o per diverses alternatives, ja que com s’ha vist l’emprenedoria és molt més que una persona creant una empresa.

Ara bé, seria interessant elaborar un futur estudi sobre si aquestes polítiques d’emprenedoria són eficients i cap a on evoluciona aquest subsistema de polítiques públiques d’emprenedoria en un context que no fos el d’una crisi econòmica. Podria evolucionar cap a una emprenedoria de caire més social i evolutiva-institucional o bé només han servit per sortir del pas i fer responsables als individus el fet de tenir o no tenir feina?

8. Bibliografia:

- Arboleda, M.E. (2010). *“El emprendimiento: una respuesta al desempleo en Colombia”*. Facultad de Ciencias Económicas, Universidad de San Buenaventura, pp.197-206.
- Baumgartner, D.; Pütz, M. & Seidl, I. (2013). *“What Kind of Entrepreneurship Drives Regional Development in European Non-core Regions?”*. A Literature Review on Empirical Entrepreneurship Research, European Planning Studies, 21:8, 1095-1127, DOI: 10.1080/09654313.2012.722937.
- Baumgartner, F.R.; Jones, B.D; True, J.L. (2006). *“Theories of the Policy Process: Part III, Punctuated-Equilibrium Theory. Explaining Stability and Change in Public Policymaking”*. 2nd Edition. Edited by Paul A. Sabatier and Westview Press (2007).
- BOE núm. 223, de 28/09/2013. Ley 14/2013, de 27 de septiembre, de apoyo a los emprendedores y su internacionalización. Disponible a <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2013-10074> [data consulta: 24/03/2018].

- Centre de Reempresa de Catalunya (2017). *Finançar és fàcil si saps com / BizBarcelona 2017*. [multimèdia]. El procés de Reempresa: 20 de juny 2017, Barcelona. Disponible a <http://www.reempresa.org/Academia/El-Proces-de-Reempresa> o a https://www.youtube.com/watch?time_continue=1128&v=BYfFZER8kig [data consulta: 28/03/2018].
- Centre de Reempresa de Catalunya. Disponible a <http://www.reempresa.org> [data consulta: 25/01/2018].
- Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya (2014). *Informe sobre l'Emprenedoria a Catalunya: activitat, educació i polítiques*. Col·lecció estudis i informes N°35. Barcelona.
- Dunleavy, P.; Hood, C. (1995): *"De la Administración Pública Tradicional a la Nueva Gestión Pública"*. Gestión y Análisis de las Políticas Públicas, nº 3, pp. 105-107.
- Errasti, N.; Bezanilla, M.J.; García-Olalla, A.; Azumendi, E.; Draps, J. (2018) *"Factors and maturity level of entrepreneurial universities in Spain"*, International Journal of Innovation Science, Vol. 10 Issue: 1, pp.71-91, <https://doi.org/10.1108/IJIS-05-2017-0043>.
- European Commission, EC (2018). Growth. Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs. *"Promoting entrepreneurship: The Entrepreneurship 2020 Action Plan"*. Last update: 28/02/2018. Disponible a https://ec.europa.eu/growth/smes/promoting-entrepreneurship_en [data consulta: 28/02/2018].
- Gallego, R.; Barbieri, N.; de Gispert, C.; González, S.; Vilalta, M. (2014). *"Descentralització i autonomia política. L'impacte de la ideologia i el finançament territorial en els models sanitaris de Catalunya i Andalusia"*. Generalitat de Catalunya, Departament de Governació i Relacions Institucionals. Institut d'Estudis Autònoms. Barcelona.
- Generalitat de Catalunya. Decret 2/2016, de 13 de gener, de creació, denominació i determinació de l'àmbit de competència dels departaments de l'Administració de la Generalitat de Catalunya. Disponible a <http://portaljuridic.gencat.cat/> [data consulta: 4/03/2018].
- Generalitat de Catalunya. Decret 86/2016, de 19 de gener, de reestructuració del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. Disponible a <http://portaljuridic.gencat.cat/> [data consulta: 4/03/2018].
- Gomà, R.; Subirats, J. (coords.) (2017). *"Canvi d'època i de polítiques públiques a Catalunya"*. Edita: Crític, sccl. Pp. 64-71. Disponible a http://www.tercersector.cat/sites/www.tercersector.cat/files/canvi_d_epoca_per_capitols_juny_2017.pdf [data consulta: 11/03/2018].
- Guallarte, C.; Capelleras, J.L.; Fíguls, M.; Genescà, E.; Obis, T. (2016). *"Global Entrepreneurship Monitor. Informe executiu Catalunya 2016"*. Amb la col·laboració de la Universitat Autònoma de Barcelona.
- OECD (2012), Entrepreneurship at a Glance 2012, OECD Publishing. http://dx.doi.org/10.1787/entrepreneur_aag-2012-en [data consulta 18/03/2018].

9. Annexes

1. Entrevista a Pere Condom-Vilà, Director del Programa Catalunya Emprèn.

- 1) Quan apareix la iniciativa del Programa Catalunya Emprèn i amb quins objectius principals? I per què en aquell moment? Hi havia algun precedent a Catalunya?
- 2) En el moment de prendre la decisió final de posar en funcionament Catalunya Emprèn, quins elements es van tenir en compte? Quina va ser la principal motivació?
- 3) Qui són els principals actors impulsors del programa?
- 4) Sap quins van ser els obstacles principals de la posada en marxa del Programa? Algun actor important no hi estava d'acord?
- 5) Sense quins actors seria impossible que el Programa tirés endavant?
- 6) Com es relaciona el programa amb les institucions públiques, és a dir, a part del Departament d'Empresa i Coneixement hi intervenen altres departaments? Es complementa amb altres polítiques o programes relacionats amb l'emprenedoria?
- 7) Què entén com a persona emprenedora Catalunya Emprèn?
- 8) Creu que la imatge de les persones emprenedores ha canviat gràcies a Catalunya Emprèn? Diferències conceptuals abans i després de la crisi.
- 9) Com i per què es van començar a incloure iniciatives privades dins del programa paraigües de Catalunya Emprèn?
- 10) Com i per què es va incloure a Reempresa en el programa? Quin paper creu que juga en l'escenari de l'emprenedoria?
- 11) Com encaixa Reempresa en tota la xarxa d'actors públics? Com s'hi relaciona?

2. Entrevista a Oriol Alba, Coordinador del Centre de Reempresa de Catalunya.

- 1) Com va néixer Reempresa?
- 2) De qui va ser la iniciativa, com i quan va succeir l'entrada de Reempresa dins del marc de Catalunya Emprèn?
- 3) Què entén per "emprenedoria" Reempresa?
- 4) Com es relaciona Reempresa amb les entitats públiques?
- 5) És imprescindible i necessària la connexió de Reempresa amb les entitats públiques per què el projecte tiri endavant?
- 6) I és imprescindible i necessària la connexió de les entitats públiques amb iniciatives com la de Reempresa?
- 7) Creus que Reempresa ha canviat la imatge de les persones emprenedores i de l'emprenedoria?

3. Resum de les iniciatives de la Generalitat en l'àmbit de l'emprenedoria 2016.

	Emprenedoria de petites empreses	Emprenedoria de Startups	Emprenedoria basada en la Ciència	Emprenedoria Corporativa	Emprenedoria de l'Economia Social	Emprenedoria Indústries culturals i creatives
Ajuts per generar ecosistema	• Xarxa Emprèn • Consolida't • Premi a la Innovació Tecnològica Agrària • Premis ruralapps • Conveni amb el Consell de Cambres	• Primer Preaccelerator • Startup Catalonia – Pla Embarca • Startup Catalonia – Pla Esprint • Start DMC de Turisme • Internacionalització Startups • Acceleradores MWC (NUMA...) • Fires d'emprenedoria (Biz, 4YFN...) • Startups industrials • Xarxa d'Inversors Privats d'Acció – Fòrum d'Inversió Acció	• Unitats de Valorització VALUNI - Acció	• Programa d'Emprenedoria Corporativa • Conveni amb el Consell de Cambres	• Mapa de Recursos a l'Emprenedoria Social • Ara Coop • Emprèn Social	• Game BCN • Conveni amb BCD
	• IFest • Mapa de Serveis a l'Emprenedor • Projecte Reempresa • Informe GEM					
	• Web Catalunya Emprèn • Barcelona Catalonia Startup Hub • Actuacions de foment de la cultura empenedora (Departament Ensenyament) / Innova FP • Fòrum d'inversió internacional de la indústria de la moda - 080					
Ajuts directes a emprenedors	• Línia de finançament per a autònoms i comerços • Ajuts per a la primera instal·lació de joves agricultors • Ajuts a l'autoocupació de joves de Garantia Juvenil		• Programa Indústria del Coneixement	• Préstecs participatius per a la coinversió empresarial en startups	• Línia de finançament per a l'economia social	• Préstecs participatius en l'àmbit dels continguts i serveis digitals interactius culturals
	Préstecs participatius IFEM - Coinversió amb business angels					
	Incentius fiscals (Business Angels i MAB)					

Font: Generalitat de Catalunya. Departament d'Empresa i Coneixement. Secretaria d'Empresa i Competitivitat.